

klasji s perutni poperuha. Že hoče odleteti in ravno proti kmetu, ki z nabitoj puškoj stoji pri kraji njive; kak bluzi njega doleti, kmet sproži puško in ga strelji, gosok se zasukne in domú v dvor doleti, opodne na tla in se v človeka spremeni in začne govoriti, kaj ga je sosed obstreljo, pošljejo po soseda in ga pitajo, zakaj je soseda vstrelil, pa on se zgovarja, da je ne človeka vstreljo, temuč gosoka. Drugi den je umrl obstreljeni gosok, ki se je v človeka spremenio.

V. Negda je bio eden tolovaj in tudi ob enem copernjak. On je bio večkrat pod mostom, kak kje drugdi, zavoljo svoje hudobije pa je bio po vsem svetu znan, zatogavoljo so ga ljudje hoteli pokončati in sicer s puškoj, pa njega si ni nobena kugla prijela; vso prizadevanje drugih ljudij je bilo zapstoj. Toti tolovaj pa si je bio svojim kumom jako dober, in ta kum pita njega: Kum, kak vi morate to napraviti, kaj vas nišće streliti ne more. On mu reče: Pa lahko bi me vstrelil, ker bi le zno, in sicer tak. Mogo bi biti eden žrebec devetkrat podkovani in vsigdar bi mogo tak ritati, da bi mu vse štiri podkove dol opale, in od tistih čavlov kapice, s kerimi so bile podkove pribite, odsekati in z njih kuglo napraviti, z njoj bi mene vstrelil. In resen, kum to naprovi, ide in tolovaja vstrelji. Tolovaj, preden umerje, reče: Jas nebi mislio, kaj bi z mojoga kuma takši pes bio. Izgovori te besede in umerje.

Žaržene.

(Iz Remšnika.)

Y Prčkovih Pečinah na Radlu nahaja se precej velika votlina, v kojej so imele ali še imajo „žaržene“, ali kakor je drugi imenujejo, „zavdane žene“, tudi „rojenice“ svoje stanovanje. Navadno se isti kraj zove „Herkove peči“, ker so žaržene s Herkom najbolj občevale; one so k njemu hodile in mu svetovale v raznih okoliščinah.

Pred nekoliko leti bila je še votlina tako široka in visoka, da se je brez truda moglo hoditi po njej; le tú pa tam bila je tako ozka, da ni bilo drugače mogoče priti naprej, kakor s plezanjem. V tej votlini bile so v prejšnjih časih videti okamenele ženske podobe, ki so dojile in predle. Pri vhodu bil je mož s klobukom na peč prirasten kot stražar.

Pod pečinami na lepem toplém kraji pod Radlom nahaja se tako imenovano „Herkovo“ posestvo, ki je bilo v istem času zeló rodovitno in njega posestnik, nekdanji stari Herk, silno bogat mož. Njemu so

žaržene napovedovale, kdaj mora vsake vrste semena sejati ali sploh polje oskrbljevati, t. j. orati, sejati, žeti in kositi. Ako je stari Herk po nasvetu žaržene sejal in poljsko delo opravil, bilo to tudi v zeló neugodnem času, izteklo mu je vse po sreči, in polje je rodilo obilno.

V jesen je stalo takrat toliko kop ali ostrvij po brežnatih rebrih, da so je jedva spravili pod streho. Če je bil pa svojeglaven in neubogljiv, bilo je na jesen po rebrih malo kop videti, in imel je sploh slabe dohodke. Prepričan, da žaržene resnico govorijo, ubogal jih je vselej rad.

Nekokrat sejal je bob na zamrznem snegu, da se je po snegu kotal v dolino. Drugi posestniki so se mu posmehovali, a na zadnje se je on smejal, kajti obilno je boba prirastlo, akoravno ni bil pri setvi nijeden bob na rebri ostal.

Natkal je vsako leto mnogo platna. Žaržena mu je naročila, če tudi ni imel veliko preje, le daj tkalcu ali pa sam nasnuj, ker je znal tkati, dovolj boš dobil platna; povém ti pa, kedar boš platno izdelaval, da ne smeš godrnjati ali biti nevoljen.

Rés pri snovanji nitij ni bilo ne konca ne kraja. Kakor hitro pa je nevoljen postal in rekel, ali ne bode enkrat konca, zmanjkalo mu je kmalu niti.

Žaržena je Herku na vprašanje, ali je ples kaj prida ali ne, sledeče naročila: Pojdi na pokopališče in vzemi od mrtvaške krste desko, ktera bo od grče narejeno luknjo imela.

Herk si poišče tako desko na grobji in gre k Bastlu na ples. Ko so se plesalci najhuje sukali, pogleda skozi luknjo na deski in zapazi sredi med njimi „hudiča“, po lastnem repu sukajočega se. Vmes je hudič češče kakega fantiča z repom pod nos podrgal, in fant je strastno zajuckal. Če so pa zakonski s svojimi družeti plesali in ni bilo samičnih plesalcev zraven, skril se je hudič potuhneno pod mizo, kjer je tako dolgo sedel, dokler niso začeli samični plesati, potém pa je zopet s svojim repom delo imel.

Hudičeva kapa se je svetila kot zlató. Poskušal je Herk kapo vzeti hudiču, ali tega ni mogel storiti zaradi grozne žgaline. Prste si je opekkel.

Žaržena je Herka tako čislala, da je hodila k njemu počivat. Herk reče svojej ženi: „Ako vidiš kdaj žarženo pri meni, ne smeš se jeziti, saj se nič krivega z njo ne godi.“ Nekega dne za rana gre Herkova žena mimo postelje in ko vidi dolge, svetlo-rumene kite viseti raz postelje, poravna je in položi zraven žaržene v posteljo.

Nató žaržena vstane, odide in se nikdar več ne prikaže.

Od iste dobe ni več Herku napovedovala poljskih opravkov. Herk tudi ni bil več tako srečen in blagostanje se je precej skrcilo.

Po zimi leta 1883. hodil je neki Nемеc v isto votlino kopat ter pravil: „V sredini votline je velika miza in na mizi zlata velika krogla. Isto kroglo moram dobiti in potem mi ne bo več treba težko delati.“

Kakove tri tedne je hodil kopat, a do zlate krogle ni prišel ter tudi kopanje opustil.

J. Žmavc.

Kajkavski pisatelji in njihovi spisi.

„... Donosimo — narodne ostanke,
da si sazidemo obči hran . . .“

St. Vraz V. 332.

Slovenci, prišedši vnovič v drugej polovici VI. stoletja sem prek Donave, naselili so se po svedočanstvu povestnice ne samo v današnji Slovenskeji in v onih sedaj ponemčenih deželah, nego tudi v sedanji Hrvatskeji in jugozapadnej Ogerskeji; no že v skoro nató sledečih bojih avarskih, a še bolj pa v poznejših turških nastanilo se je med njimi ob srednji Savi in Dravi tudi mnogo Hrvatov pribeglih iz Dalmacije. Vsled takega mešanja slovenskega in hrvatskega življa nastal je v dotičnem plemenu jezik, kateri je v knjigi znan po imenu „kajkavski“, „kajkavščina“, in ljudje, to narečje govoreči, so „Kajkavci“.¹ A to so prebivalci županije varaždinske, zagrebske do Kolpe in križevske s polovico bivše varaždinske krajine ter Medjimurja, t. j. v sedanji Hrvatskeji razven jugozapadnega dela in v kosu Ogerske takraj Mure. — Ovi del zemlje, namreč današnja Hrvatska, imenoval se je sprva gornja Slavonija, a po mohačkeji bitki l. 1526. dobil je naziv: Hrvatska in stanovniki v njej: Hrvati. (Pravi Hrvatje so bili prej le v Dalmaciji.)

Ono takozvano kajkavsko narečje je jako podobno našemu slovenskemu, in njegovi, t. j. tako imenovani kajkavski pisatelji XVI. in XVII. ter deloma še XVIII. veka imenujejo ga naprosto „slovenski jezik“ in deželo svojo „slovenski orsag“ (magy. = dežela). Zaradi tega naziva in zbog velike sorodnosti, kakor tudi z ozirom na prvotni zgodovinski dogodek prištevajo nekteri našinci, osobito Kopitar in Miklošič ter drugovi, Kajkavce k Slovincem in kajkavščino k slovenščini; drugi pak, kakor Šafarik, Pypin, imajo jih za prave Hrvate, a njihov jezik uprav

¹ „Kajkavci“ imenujejo se tako po vprašalnem zaimenu „kaj“; a zató se oni, kateri za isto upotrebljujejo „ča“, zovejo „Čakavci“; kterim pak rabi „sto“ v isto svrha, so „Štokavci“. — Po tem takem bi se tudi mi Slovenci mogli imenovati „Kajkavci“; „Štokavci“ so vsi Srbi in del Hrvatov, a „Čakavci“ vsi Hrvatje.